RAJASTHAN PUBLIC SERVICE COMMISSION, AJMER

SYLLABUS FOR EXAMINATION FOR THE POST OF
SR.TEACHER (GRADE-II),
SECONDARY EDUCATION DEPARTMENT

PAPER - II

GUJARATI

(બ) વ્યાકરણ :-

- સંજ્ઞા	- સંધિ	- છંદ
- સર્વનામ	- સમાસ	- અલંકાર
- વિશેષણ	- શબ્દસમૂહ	- રૂઢિપ્રયોગ
- કાળ	- વિરૂધ્ધાર્થી શબ્દ	- કહેવત
- લિંગ / વચન	- પર્યાયવાચી શબ્દ	- વિભક્તિ
- જોડણી	- સમાનાર્થી શબ્દ	
- વાક્ય પરિવર્તન	- તળપદા શબ્દ	
- ક્રિયાપદ	- કૃદંત	- અવ્યય
- ક્રિયા વિશેષણ	- નિપાત	- સંયોજકો
- વિરામ ચિહ્ન	- ઉપસર્ગ / પૂર્વ પ્રત્યય અને પર પ્રત્યય	

PART - II ગુજરાતી વિષયનું સ્નાતક સ્તર સુધીનું સામાન્ય જ્ઞાન : MARKS - 80

(સ્નાતક સ્તરનું પ્રારંભિક જ્ઞાન નીચેના બિંદુઓને આધારે જરૂરી છે.)

(A) ★ ગુજરાતી ભાષા : - ઉદ્‌ભવ - વિકાસક્રમ - રાજકીય-સામાજિક પશ્ચાદભૂ - વિશિષ્ઠતાઓ - મર્યાદાઓ

★ મધ્યકાલિન સાહિત્ય સ્વરૂપો - સાહિત્યકાર

★ સાહિત્ય સ્વરૂપ :- પદ, પ્રબંધ, આખ્યાન, ફાગુ ફાગુ, કાફી, રાસ-રાસો, ગરબા-ગરબી, ચાબખા

★ સાહિત્યકાર :- નરસિંહ મહેતા, મીરાંબાઈ, પ્રેમાનંદ, ભોજા, ધીરા

★ લોક સાહિત્ય : - ચારણી લોક સાહિત્ય
- જૈન મુનિઓનું ગુજરાતી સાહિત્ય
- મધ્યકાલિન ગુજરાતી સાહિત્ય ભક્તિ પ્રવાહ - ધર્મ પ્રધાન સાહિત્ય છે.

(B) ★ અર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્ય

સાક્ષરયુગ - ગાંધીયુગ - સ્વાતંત્ર્યોત્તર યુગ અને આધુનિક યુગ ના સંદર્ભમાં

★ અર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્ય સ્વરૂપ

- નવલકથા	- ઊર્મિકાવ્ય
- નવલિકા	- ગઝલ
- ટૂંકી વાર્તા	- સોનેટ
- નિબંધ	- મુક્તક
- નાટક / એકાંકી	- હાઈકુ

અનુયાયીઓનું સાહિત્ય ધર્મ એજ એનું મોટું પ્રેરકબળ હોય તેમ મોટાભાગનું સાહિત્ય ધર્મ મયકે ધર્મના રંગે રંગાયેલું છે.

(૨૧) નારીનો મહીમા કવિએ ગાયાં છે નારીની ક્યારેય નિંદાન કરવી નારી રત્નની ખાણ છે. જેમ ખાણમાં થી હીરા રત્ન મળે છે તેમ નારીએ ધ્રુવ પ્રહલાદ જેવા અનેક મહાન પુરૂષોને જન્મ આપ્યો છે. આ મહાન પુરૂષો રત્નસ્ર સમાન છે.

(૨૨) તડકા કાવ્યમાં કવિએ તડકાના રૂદ્રને રમ્ય રૂપોનું વર્ણન કર્યું છે. તડકો જાણે વટનો કટકો .ઉનાળામાં ખુબ આકરો કાળઝાળ તડકો પગને દઝાડે છે. શિકારીની જેમ તરાપ મારે છે.

(૨૩) બોલમાં કાવ્યમાં મીરાં રાધાકૃષ્ણની ભક્તિમાં લીન છે કૃષ્ણના નામ સ્મરણની શ્રેષ્ડતા ઘણા દાખલાઓ આપી સમજાવે છે. મીરાંભક્તિ રસના સ્વાદ ને સાકરને શેરડી જેવો મધુર માંને છે. ને શ્રીકૃષ્ણ માટેની પ્રીતિ હીરા માણેક ને ઝવેરાત જેવી મૂલ્યવાન ગણે છે. આમ આ પદમાં મીરાં એ શ્રીકૃષ્ણ ભક્તિ નો મહિમા ગાયો છે.

(૨૪) નરસિંહ મહેતાની પુત્રી કુંવરબાઈ ના મામેરા નો પ્રસંગનું વર્ણન છે પુત્રીના મામેરા માટે પિતા પાસે પૈસા નથી. પણ ઈશ્વરમાં શ્રદ્ધા છે. કે શ્રીકૃષ્ણ જરૂર તેમની પુત્રી ની સીમંત નો પ્રસંગ જરૂર થી પાર પાડશે નરસિંહ મનોમન ભગવાનને કામ પાર પાડવા પ્રાર્થના કરે છે જે કેટલાક સંતો વૈરાગી ઓને સાથે લઈને મામેરુ કરવાની કહે છે સાથે તુલસી કાષ્ઠ, ગોપીચંદન, વાજિંત્ર, છાપ, તિલક ને કરતાલ લીધાં છે. નરસિંહ મામેરાની ચિંતા શ્રીકૃષ્ણ પર છોડી દીધી છે.પ્રમાનંદે નરસિંહ મહેતાની વહેલ નબવા બળદોની હાલત મોસાળાની સામગ્રી વિગેરે નું રસપ્રદ વર્ણન કરી તાદશ ચિત્ર ઊભુ કર્યું છે. પ્રેમાનંદની રસનિરૂપણ કલાને વર્ણન કલાનો પરિચય થાય છે.

(૨૫) કાવ્યપંક્તિ સમજાવો કોઈ એકઃ-

૧) ધન્ય જમુના તટ -મેહુલો ગાજેને માધવ નાચેનો ભાવ વ્યક્ત કરતા નરસિંહ આનંદ અનુભવ કરતાં કહે છે કે :-ધન્ય જમુનાતટને ધન્ય છે બંસીવટને જયાં શ્રીકૃષ્ણની આ લીલાના દર્શન કરવાનો લહાવો મળ્યો, ધન્ય છે નરસિંહ મહેતાની જીભને જેને આ સમયે મલ્હાર રાગ ગાયો છે:

૨) ગંગા નદીના પાણીનો પ્રવાહ વધે-ઘટે છે પણ માતાના પ્રેમનો પ્રવાહ સદા એક સરખો રહે છે.આકાશની વાદળી ઘડીક વરસી જાય છે પરંતુ માતાના પ્રેમનો વરસાદ તો બારે માસ વરસ્યા કરે છે તો જનનીની જનેતાની માતાની જોડ ક્યાય મળતી નથી.માતા એટલી બધી મહાન છે કે તેના સમાન કોઈ નથી.

(૩) ગરીબોને પોતાના કૂબા (ઝૂંપડા) માં દીવો કરવા તેલનું એક ટીપુંય મળતું નથી અને શ્રીમતોની કબર પર ઘી ના દીવા થાય છે. આવી કેટલીક બાબતો જોઈને કવિને આશ્ચર્ય થાય છે અને તેમના મનમાં પ્રશ્ન જાગે છે. કવિ કહે છે કે મને એ સમજાતું નથી કે આવું કેમ થાય છે ? જે ન થવું જોઈએ એમ કવિ માને છે.

(૧૧) ભવિષ્યકાળમાં જવાબ :- અમે જઈશું.

(૧૨) વર્તમાન કાળમાં જવાબ :- તેઓ જમવા આવે છે.

(૧૩) જવાબ :- તમે સોમનાથ જઈને આવો.

(૧૪) જવાબ :- રામને રાજપાટ તજ્યા ને શ્રવણે ઉધ્ધાર સાધ્યો.

(૧૫) મિત્રને માતા ભાગી જવાથી ધર્મ સંકટ ઊભું થયું એ નુકશાન થયું.

(૧૬) લેખક નું ભણવામાં ધ્યાન ન હોવાથી મામા તેને ચુનિયા ગાંધીની દુકાનમાં કામ કરવા રાખવા જાય છે ત્યારે લેખકની આંખમાં દડ દડ આંસુ આવી જાય છે. ગાંધીના કહેવાથી પોતે સારી રીતે ભણશે એમ લેખક સહમત થયા.

(૧૭) લેખક દાતારની ટૂંકે ફરવા ગયા ત્યાં ટૂંકે ચડતાં ખૂબ તાપ હતો આગળ ઉપર જતા ઠંડક થવાથી લેખક ચારેબાજુનું સૌંદર્ય માણી લેખકને અદ્‌ભૂત અનુભવ થયો.

(૧૮) તાલીમ મળતા શ્રુતિ - હાથથી ને આંખોથી વાત કરતી, સ્કૂલ, હોમવર્ક, રમત ને મિત્રોની વાતો માતા-પિતા ને ભાઈને સ્વસ્થતાથી કરતી, બીથ-ફીડીંગ કરવામાં પણ કુશળતા પ્રાપ્ત કરી લીધી.

અથવા

નેતાઓની ગેરહાજરીમાં ફરજ અદા કરવા કોઈએ રેલના પાટા ઉખેડ્યાં, તાર-ટપાલ વ્યવહાર ખોરવ્યો, સરકારી મકાનોને આગ લગાવી, પોલીસ અફસરોના ખૂન કર્યા, બોમ બનાવ્યા તો કોઈ લોકો એ શસ્ત્રોથી સામુદાયિક હુમલા કર્યા.

(૧૯) પુત્ર ઘેર પાછો ફરે તે માટે ગોરાણીએ જાત જાતની બાધા-આખડીઓ રાખી

અથવા

ઘરમાં ઘણા બધા હોય છે. શેઠ ને શેઠાણીઓ બધા પોતાના કામ પહેલા કરાવવા માગે છે. લોકોનું કામ પહેલા કરવું ને મુશ્કેલ છે. ને ઓફિસમાં એક શેઠ ગુમાસ્તા ને પટાવાળા મળી પાંચ-સાત જ હોય છે. માટે નોકર ને ઓફિસમાં કામ કરવાનું વધારે ઇચ્છે છે.

(૨૦) ટૂંકનોંધ :-

૧. મીરાંબાઈ :- ગુજરાતી ભાષાના ઉત્તમ કવયત્રી સમય સોળમુ સતક, મેડનાના કુડકી ગામે રાજ કુળમાં જન્મ મેવાડના રાણા ભોજરાજા સાથે લગ્ન, શ્રી કૃષ્ણ પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિના કારણે સંસાર પરથી મન જ ઉઠી ગયું. સાસરીના ત્રાસથી મેવાડ છોડી વૃંદાવન ગયા ને દ્વારકામાં વસ્યા. તેમના પ્રભુ મિલનને વિરહનાં પદ ખૂબ જ લોકપ્રિય બન્યાં છે.

૨. નવરાત્રીમાં ગરબા ખુબ ધામધુમથી ગવાય છે. માતાની ગરબી આસપાસ ઢોલને સંગીતનાં સાધનો સાથે લોકો ગરબા ગાય છે. આજકાલ પ્રસંગમાં ને નવરાત્રીમાં ઘણી જગ્યાએ ગરબાઓ ગવાય તેમાં ગુજરાતનાં ગરબાઓ અતિ ઉત્તમ છે.

૩. ગુજરાતી સાહિત્યના સ્વરૂપો માં રાસ, પ્રબંધ, ફાગુ, પદ્યવાર્તા આખ્યાન વિગેરે છે. નવલિકા નવલકથા નિબંધ નાટક વિગેરે છે.

અથવા

મોટાભાગનું સાહિત્ય ધર્મના રંગે રંગાયેલું છે નિત્યના ધર્મધ્યાન સૂત્રપાઠ દેવદર્શન તથા પુરાણોની કથાઓ વિગેરે આખ્યાને મોનો નરિસંહ મીરા જેવા ભક્ત કવિ કવિ કવયત્રી ઓ રચેલા ધાર્મિક પદોઓ જુદા જુદા ધર્મના

For the competitive examination for the post of senior teacher :-
The question paper will carry maximum 300 marks.

1 Duration of question paper will be Two Hours Thirty Minutes.
2 The question paper will carry 150 questions of multiple choices.
3 Paper shall include following subjects carrying the number of marks as shown against them :-
   (i) Knowledge of Secondary and Sr. Secondary Standard about relevant subject matter. — 180 Marks
   (ii) Knowledge of Graduation Standard about relevant subject matter. — 80 Marks
   (iii) Teaching Methods of relevant subject. — 40 Marks
   Total — 300 Marks
5 All questions carry equal marks.
6 There will be **Negative Marking.**